

TÜRKİYE'DE BAŞLICA AĞAÇ ve ÇALI TÜRLERİNİN YÖRESEL ADLARI

Dr. Nurten GÜNAL

M.Ü.A.E.F. Coğrafya Bölümü, Yardımcı Doçent

ABSTRACT: *This article is on local names of major tree and shrub types that grow naturally and have significance in vegetation geography of Turkey. Most of these names have been ascertained from local residents during studies conducted at different places while collecting plant samples, which were determined later. Their Latin names are according to alphabetical order while their Turkish names are in paranthesis, their local names are given after.*

I-GİRİŞ

Bu çalışmada, Türkiye'de doğal olarak yetişen, bitki coğrafyası açısından önem taşıyan başlıca ağaç ve çalı türlerinin yöresel adları ele alınmıştır. Bilindiği gibi ülkemizde, bitkilere halk tarafından verilen adlar bölge ve yörelere göre çok değişmektedir. Aynı türe farklı bölge ve yörelerde değişik isimler verildiği gibi çeşitli bölge ve yörelerde değişik cins ve türdeki bitkiler aynı isimle adlandırılmaktadır. Böylece bir çok bitki türü birbiriyle karşılaştırılmaktadır. Bu nedenle, ülkemizde doğal olarak yetişen başlıca ağaç ve çalı türlerinin yöresel adlarının bitki coğrafyası alanında geçerli bilimsel karşılıklarını sunmak, bu konuda bir katkıda bulunmak amacıyla bu çalışmayı gerçekleştirdik.

II.MATERYAL VE METOD

Türkiye'deki başlıca ağaç ve çalı türlerinin yöresel adlarının çoğu, Türkiye'nin çeşitli yörelerinde gerçekleştirilen bitki coğrafyası araştırmaları sırasında, bitki örnekleri toplarken, gidilen yörenin yerli halkı tarafından öğrenilmiş, geziler sırasında toplanan bitki örnekleri teşhis edildikten sonra belirlenmiştir.

Türkiye'de halk tarafından bitkilere verilen adları Latince karşılıkları ile ele alan çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu bakımdan, Türkiye'deki yabancı bitkilerin yöresel adlarının Latince karşılıklarını, toplanan bitki örneklerinin teşhisine dayanarak veren ilk çalışma A.Baytop'a [1] aittir. Bu çalışmayı araştırmacının diğer yayınları [2,3,4] ile B.Baytop'un yayınları [5,6] takip etmiştir. Bu yayınlarda genellikle gıda, ilaç, boya maddesi olarak kullanılan bitkilerle, zehirli ve süs bitkileri ile alınmaktadır. Türkiye'de yöresel ölçekte,

bitkilerin yerel adlarını Latince karşılıkları ile toplanan bitki örneklerinin tayinine dayanarak veren diğer çalışmalar Alpınar [7], Çakırer [8], Özçelik[9], Topaloğlu [10] ve Yıldırım [11] gibi eczacı ve biyologlara aittir. Bu çalışmalarda çoğunlukla tıbbi açıdan önem taşıyan, ilaç ham maddesi yapımında kullanılan bitki türlerinin yerel adları ve kullanış şekilleri ele alınmaktadır. Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan, halk ağzından derlenen sözlükte [12] ise çeşitli yabancı bitkiler Latince karşılıkları dikkate alınmadan, halk arasında kullanışı, tadı, yenip yenmemesi gibi özellikleri ile ele alınmakta, çoğu bitkiler tarla otu, kırdı, dağda yetişen bir ot veya ağaç olarak tanımlanmakta, bu nedenle sözlükte bulunan isimlerin hangi bitkilere ait olduğu belirlenmemektedir.

Biz bu çalışmamızda, Türkiye'de doğal olarak yetişen, bitki coğrafyası açısından önem taşıyan başlıca ağaç ve çalı türlerinin yöresel adlarını ele alarak, bölgelere ve yörelere göre değişen adlarını verdik. Böylece, bir bölgenin veya yörenin ağaç ve çalı türlerinin adları hakkında bilgi sahibi olmak isteyenlere, bitki türlerinin yöresel adlarını, bitki coğrafyası alanındaki geçerli Türkçe ve Latince karşılıkları ile sunarak bu konuda bir ölçüde yardımcı olmaya çalıştık.

III. AĞAÇ VE ÇALI TÜRLERİNİN YÖRESEL ADLARI

Türkiye'nin çeşitli bölge ve yörelerinde halk tarafından ağaç ve çalı türlerine verilen yöresel adların çoğu bitkinin görünümü, gövde, dal ve yapraklarının şekli, rengi, kokusu, meyvelerinin yapısı, rengi, tadı, insanlar ve hayvanlar tarafından yenip yenmemesi, yetişme ortamı, kullanım amacı(gıda, ilaç, boya maddesi olarak kullanılması ve yan ürünler elde edilmesi gibi) ile ilişkili olduğu gibi halk tarafından kullanılan yöresel dil ile de yakından ilişkilidir(Karadeniz bölgesinde Lazca, Güneydoğu Anadolu bölgesinde Arapça kökenli bitki adlarının kullanılması gibi). Bunun yanı sıra bitkiler hayvan adlarının çok verildiği (tavşan elması, keçi boynuzu, keçi söğüdü, keçiboğan, geyik diken, at elması, domuz diken, köpek gülü, kuş üzümü, kuş üvez, kuşdili gibi) dikkati çekerken yabancı türlerin yabancı veya deli sifatları (yabancı elma, yabancı kiraz, yabancı erik, yabancı

armudu, deli erik gibi) ile birlikte adlandırıldığı görülmektedir. Ayrıca bazı bölge ve yörelerde benzer bazı özelliklerden dolayı farklı cins ve türdeki ağaç ve çalı türlerine aynı ad verilmektedir. Dolayısıyla ülkemizde odunsu türlerin yöresi adları bölge ve yörelere göre büyük çeşitlilik göstermekle beraber, çoğu ağaç ve çalı türlerinin de birbirleriyle karıştırılmasına da yol açmaktadır. Bunlarla ilgili çeşitli örnekler verilebilir. Örneğin ülkemizde çok yaygın bir yayılışa sahip bir meşe türü olan kermes meşesi (*Quercus coccifera*) genellikle sınırlı bir yayılışı olan pırnal meşesi (*Q. ilex*) ile karıştırılır. Bu kermes meşesine halk tarafından cadı pırnarı, pırnar, pınar, ak pınar gibi adlar verilmesinden gelmektedir. Gerçekte pırnal meşesi, kermes meşesinden oldukça farklı yapıda olan ülkemizde çok lokal ve sınırlı yayılışa sahip diğer bir meşe türüdür. Sınırlı yayılışı yanında, yapraklarının dikenli olmayışı, alt yüzünün tüylü oluşu, meyvelerinin bir yılda olgunlaşması ve kadeh pullarının gevşek kapanması gibi özellikleri ile dikensi, sert, tüysüz yapraklara sahip olan, meyveleri iki yılda olgunlaşan, dört köşeli ve sivri kadeh pulları bulunan kermes meşesinden kolayca ayrılır. Ülkemizde İç Anadolu iklimi ile Akdeniz iklimi arasındaki geçiş alanlarında yoğunlaşan ve ormanlar oluşturan kokulu ardıca (*Juniperus feotidisima*) yerel halk, yapraklarının koyu yeşil renkte olmasından dolayı kara ardıç adını verirken, dağların yüksek seviyelerinde sınırlı bir yayılış gösteren sabın ardıcı (*J.sabina*) nı da kara ardıç olarak adlandırmaktadır. Gövde kabukları kül girisi, pul yapraklarının boz mavimsi yeşil renkte olmasından dolayı boylu ardıca (*J.excelsa*) boz ardıç denilmektedir. Adana kuzeydoğusunda sınırlı bir yayılış gösteren Halep çamı (*Pinus halepensis*) kozalaklarının eğri duruşundan dolayı eğri kozalak adı ile adlandırılırken[13], Toros dağlarında yayılış gösteren Toros göknarı (*Abies cilicica*) na yerli halk tarafından, üzeri reçineli kozalaklarından dolayı Yunanca "mactiche" yani sakız anlamına gelen mezdeği veya mezda adı verilir[5] Ege ve Akdeniz kıyılarında yetişme ortamı bulan, karakteristik bir maki elamanı olan sakız (*Pistacia lentiscus*) mezleke sakızı, sakızlık, damla sakızı adını alırken, Toros dağlarında parçalı bir yayılış gösteren Toros sediri (*Cedrus libani*) ne halk katran ağacı denir. Yine bu alanda halk tarafından andız (*Juniperus drupacea*) ve katran ardıcı (*J.oxycedrus*) na da katran ağacı adı verilmektedir. Oysa bu üç türde farklı cinslerin ayrı birer türüdür. Katran ağacı denmesinin nedeni her üç türün kök ve gövdelerinin yakılması ile acıca bir sıvı olan katran elde edilmesi ile ilgilidir. Ege bölgesinde, Denizli yöresinde, küçük elmaya benzeyen meyvelerinden dolayı Eriolobus trilobata'ya halk kiğ elma adını verirken bazı menegic türlerine, ülkemizin bir çok bölgesi ve yöresinde bir başka ağaç türü olan çitlembik denmektedir. Meşe türleri

açısından çok zengin olan ülkemizde çoğunlukla meşe türlerine pelit adı verilmekte, sürgün ve yapraklarının aldığı renklerden dolayı kızılpelit, karapelit olarak ayırım yapılmaktadır. Marmara ve Karadeniz bölgelerinde yetişen akçaağaç türlerine genellikle meyveleri kelebeğe benzediği için kelebek ağaçları denilmektedir. Ancak bazı yörelerde türlerin yaprak ve gövde şekillerine göre adların değiştiği görülür. Örneğin Acer trautvetleri 'ye gövdesi kayına benzediği için kayın gövdeli kelebek ağacı veya çaman, A. platanodies'e karaleg[14] adı verilirken, Kuzeydoğu Anadolu'da sınırlı bir yayılışa sahip olan A. cappadocicum'a yaprak şekilleri parmağa benzediği için parmaklı, barmaklı veya altı parmak ağacı denilir. A. trautvetleri, Adapazarı yöresinde çifte sürülen hayvanlara boyurdurluk yapıldığından boyundurluk ağacı adını alırken[15], Trakya'da Edirne çevrelerinde ağızlık yayımında kullanılan A. tataricum keleve adıyla bilinir[16]. Akdeniz bölgesinde, Toros dağlarında yetişen, kaşık, tarak, biblo gibi hediyeelik eşya yapılan akçaağaçlara genel olarak odunun şimsir (*Buxus*) kadar sert ve ağır olmasından dolayı şimsir adı verilir. Bununla beraber şimsir adı da yetişme ortamına göre farklı adlar almaktadır. Sığ topraklı, taşlı, kurak yamaçları tercih eden, işlenmesi güç olan A. monspessulanum ve A. sempervirens'e taş şimsiri, dere yataklarında yetişen kolay işlenen A. Tataricum'a su şimsiri denilmektedir. İç ve Doğu Anadolu'da, çeşitli yörelerde turuncu renkli ve tatlı olan meyvelerinin kavrulup dövülmesi ile kavut adı verilen çerez elde edilen çeltis glabrata(çitlembik), Orta ve doğu Karadeniz bölümü yörelerinde davrum, davum olara adlandırılırken, aynı ağaç türüne Batı Anadolu yörelerinde çoğunlukla çitlik adı verilmektedir. Karadeniz bölgesinde, Adapazarı, Trabzon, Rize yörelerinde *Vaccinium arctostaphylos*'a yapraklarından çay elde edildiğinden dolayı çay üzümü denirken, Ege bölgesinde, Söke-Milet, Aydın yörelerinde keçi gevişi, keçi gevşegi ve ircik olarak adlandırılan *Anagyris foetida*, Silifke ve İçel çevrelerinde zivircik veya yiyircik olarak bilinir. İç Anadolu'da Nevşehir-Ürgüp yörelerinde süpürge çalısı *Genista tinctoria*'ya denirken, Aydın, Muğla ve Menteşe yörelerinde *Erica* türleri bu adla veya pien, püren olarak adlandırılmaktadır. Ülkemizde oldukça yaygın bir tür olan geyik dikenini (*Crataegus monogyna*) ne çeşitli yörelerde beyaz diken, ekşi muşmula, yemişen, akdiken, sümsürük, balçalı gibi çok çeşitli adlar verilmektedir.

Türkiye'deki ağaç ve çalı türlerinin yöresel adlarındaki çeşitlilik aşağıda verilen sıralamada daha iyi görülecektir. Sıralamada, bitkilerin Latince adları alfabetik sıraya göre dizilmiş, parantez içinde Türkçe adları belirtildikten sonra yöresel adlarına yer verilmiştir.

Latince Adı	Türkçe Adı	Yöresel Adı
<i>Abies Cilicica</i>	(Toros göknarı)	Köknar, küknar, bozağaç, mezdeği, mezda (Antalya, İçel Adana)
<i>Abies bornmulleriana</i>	(Uludağ göknarı)	Küner, verdinar (Bolu), iledenaz (Kastamonu)
<i>Acer campestre</i>	(Ova akçaağacı)	Kelebek ağacı (Kırklareli, Edirne, Bolu Kastamonu), grebo (Kütahya)
<i>Acer cappadocicum</i>	(Beşparmak akçaağacı)	Parmaklı, barmaklı, altıparmak (Rize, Artvin)
<i>Acer monspessulanum</i>	(Fransız akçaağacı)	Taş şimşiri (Antalya)
<i>Acer platanoides</i>	(Çınar yapraklı akçaağaç)	Kelebek ağacı (Adapazırı, Bolu), çınar, karaleg (Rize, Artvin)
<i>Acer sempervirens</i>	(Doğu akçaağacı)	Taş şimşiri (Antalya)
<i>Acer trautvetteri</i>	(Kayın gövdeli akçaağaç)	Kelebek ağacı, kayın gövdeli kelebek ağacı (Edirne, Kocaeli, Kastamonu), çaman (Giresun, Trabzon)
<i>Acer tataricum</i>	(Tatar akçaağacı)	Keleve (Edirne), su şimşiri (Antalya)
<i>Ailanthus glandulosa</i>	(Kokar ağaç)	Aylандız ağacı, yalankoz, yabani ceviz (Edirne, Kırklareli)
<i>Alnus glutinosa</i>	(Kızılağaç)	Afkun, yaykın (Giresun-Tirebolu)
<i>Amygdalus lycioides</i>	(Çalı bademi)	Keçi çağlası (Denizli)
<i>Amygdalus orientalis</i>	(Badem)	Bayam, payam (Muğla, Adana)
<i>Anagyris foetida</i>	(Kokar çalı)	Katır kuyruğu, keçi gevişi, keçi gevşeği, ircik (Aydın-Söke), yiyircik, zivircik (Mersin-Silifke)
<i>Anthyllis hermanniae</i>		Kurt püreni, yaz püreni (Aydın-Söke)
<i>Arbutus unedo</i>	(Kocayemiş)	Ayı, yemişi dağ yemişi, davulga, davulgu (Çanakkale, Balıkesir, yağma, endrek (Kastamonu), deli çilek, çilek, kocakarı yemişi (Aydın-Söke, Muğla, Antalya), hartlap (Adana)
<i>Arbutus andrachne</i>	(Sandal)	Kocayemiş, davulga, davulgu (Manisa, İzmir), kızılçık, davuklu (Aydın-Söke)
<i>Berberis crataegina</i>	(Karamuk)	Diken üzümü, karaca, karaaş, ekşimen, kadın tuzluğu, gıraba, kızamuk, kuş ekmeği (Erzincan, Tunceli), bubunka (Kırklareli, Edirne)
<i>Betula litwonowil</i>	(Huş)	Düzük (Tunceli)
<i>Betula pendula</i>	(Tüylü huş)	Ak huş, salkım huş (Erzincan, Tunceli)

Nurten GÜNAL

<i>Buxus sempervirens</i>	(Adi şimşir)	Cımcır, şümşür (Bolu, Kastamonu), yağlı şimşir (Antalya, Adana)
<i>Calycotome villosa</i>	(Tüylü keçiboğan)	Kuşkondurmaz (İzmir)
<i>Cailluna vulgaris</i>	(Süpürge çalısı)	Bodur çam (Kırklareli, Edirne)
<i>Capparis spinosa</i>	(Kebere)	Kapari, tırmık, gebele (Denizli), keber diken kedi tırnağı (Antalya), berikemberi (Diyarbakır)
<i>Carpinus betulus</i>	(Adi gürgen)	Kara gürgen, gökçe gürgen (Kastamonu), orsidi (Trabzon, Rize)
<i>Carpinus orientalis</i>	(Doğu gürgeni)	Akgürgen (Tekirdağ, Bolu, Kastamonu)
<i>Castanea sativa</i>	(Anadolu kestanesi)	Karakılı, karakabuk, karakat, hingiç (Çorum, Çankırı)
<i>Cedrus libani</i>	(Toros sediri)	Hamalak, kamalak, katran ağacı (Antalya, Taşeli platosu)
<i>Celtis australis</i>	(Adi çitlembik)	Çıtlık (Aydın, Muğla, Denizli), çitemek, çitlenbik, ılıç (Tekirdağ), dağın, davun (Amasya, Adıyaman), davulga
<i>Celtis glabrata</i>	(Çitlembik)	Çıtlık, çitlenbik, dargun (Sivas), davrun (Erzincan)
<i>Celtis tournefortii</i>	(Çitlembik)	Dağdağan (Kahramanmaraş, Gaziantep), davum, dağum, davın, daum, baum (Amasya, Tokat) çitlenbik
<i>Cerasus angustifolia</i>	(Yabani kiraz)	Kuş üzümü (Erzincan)
<i>Cerasus mahaleb</i>	(Mahlep)	Melem (Tunceli), kokulu kiraz, kuş kirazı, idris ağacı, endirez (Edirne, Adapazarı), keniro (Diyarbakır)
<i>Cerasus microcarpa</i>	(Yabani kiraz)	Çoban çırası (Erzincan)
<i>Ceratonia siliqua</i>	(Keçiboynuzu, Harnup)	Kocaağaç (Mersin), ballı boynuz, ballı baba, tatlı boynuz (Aydın, Denizli), hetten, mekik, kaluş, keleş (Aydın-Söke, Muğla), haraç (Mersin)
<i>Cercis siliquastrum</i>	(Erguvan)	Elguvan, zazalak (Çorum, Çankırı), selecek, deli boynuz (aydın, Muğla), keçiboynuzu (Antalya)
<i>Cistus creticus</i>	(Tüylü laden)	Karahan, karağan, karağı (Isparta, Burdur), pamuk otu, pamuklan (Çanakkale, Balkesir), pamuklu ada gülü (İzmir, Aydın)
<i>Cistus salviifolius</i>	(Adaçayı yapraklı laden)	Bozamık, süpürgelik (Manisa), pamukluk, pamukotu, pamuklu (Çanakkale, Balıkkesir) şişik (Malatya), dağçayı (Mersin-Silifke)
<i>Cistus laurifolius</i>	(Defne yapraklı laden)	Karapamuklan, karan, karahan (Manisa-Salihli, Aydın, Kütahya), tavşancıl (Konya), ildan (Muğla), davşanak (Denizli-Çivril)
<i>Colutea cilicica</i>	(Patlangaç çalısı)	Patluk (Isparta, Burdur), yaban sinamekesi
<i>Cornus mas, C. sanguinea</i>	(Sarı çiçekli kızılçık, Kırmızı meyveli kızılçık)	Eğren, ergen, zuval, zoval, zirte, zaval, kiren (Trabzon, Rize), şefit, tuval, cuval (Amasya, Tokat)

<i>Corylus colurna</i>	(Türk fıncığı)	Ağaç fıncığı, ayı fıncığı (Kastamonu)
<i>Cotoneaster</i>	(Dağ muşmulası)	Geyik çileği, taş muşmulası, tavşan elması (Manisa, Aydın)
<i>Crataegus monogyna</i>	(Geyik dikenini)	Beyaz diken, akdiken, ekşi muşmula, enişen (Gaziantep), yemişen (Balıkesir, Aydın), sürsürük, sümsürük (Sivas), balçalı (Mersin-Silifke), kırmızı alıç, koçakarı yemişi (Adapazarı), öküz göbeği (Bolu)
<i>Crataegus pseudoheterophylla</i>	(Alıç)	Yemişen, aluç, eloç (Erzincan), gırgat, öküz göbeği (Bolu, Kastamonu), kuş yemişi
<i>Crataegus orientalis</i>	(Alıç)	Kırmızı alıç (Sivas)
<i>Daphne pontica</i>	(Kurt yemişi, Sırımbağı)	Kurtbağı, sırımağı (Balıkesir, Bursa)
<i>Daphne oleioides</i>	(Zeytin yapraklı dafne)	Havadana, develik (Antalya), yaş kış gökçek (Sivas), gökçe, yaygıç (Sivas)
<i>Daphne gnidioides</i>	(Dafne)	Develik, havaza (Antalya-Alanya)
<i>Daphne sericea</i>	(Dafne)	Tavuk çileği (Antakya)
<i>Daphne mezereum</i>	(Dafne)	Havaza, mezeriyon, mezeryon (Erzurum, Kars)
<i>Diospyros lotus</i>	(Küçük meyveli Trabzon hurması)	Karahurma (Amasya-Niksar) hırnik (Kars), hurma eriğiş karayemiş, kocayemiş (Erzincan)
<i>Efhedra major</i>	(Nediz üzümü)	Alyanak (Eskişehir), hum (Erzincan)
<i>Erica arborea</i>	(Mavi çiçekli funda-Ağaç fundası)	Piren, püren, süpürge çalı (Aydın)
<i>Erica manipuliflora</i>	(Pembe çiçekli funda)	Piren (Trabzon), güren, kış püreni (İzmir-Aydın), süpürge çiçeği (Trabzon)
<i>Eriolobus trilobata</i>	(At elması)	Kig elma (Denizli)
<i>Euonymus europaius</i>	(Adi papaz külâhı)	İğ ağacı, iğcik, papaz takkesi
<i>Elaeagus angustifolia</i>	(Yabani iğde, Kuş iğdesi)	Çiçek iğdesi, çalığaga
<i>Fagus orientalis</i>	(Doğu kayını)	Gürgen (Adapazarı, Bolu), bağnaz (Antakya) gökçe ağaç (Bolu)
<i>Fontanesia phillyrecides</i>	(Akçakesme yapraklı çilbirtı)	Cilpirtı (Mersin-Gözne) çırpıntı (Adana-Osmaniye)
<i>Fraxinus ornus</i>	(Çiçekli dışbudak, Kudret helvası)	Deşdibak, kuşbudak, güre fıncık (İzmir, Aydın)
<i>Ficus carica</i>	(İncir)	Baldıran, bardacık, yemiş (İzmir, Aydın)

Nurten GÜNAL

<i>Frangula alnus</i>	(Barut ağacı)	Akdiken, cigar, cigari (Trabzon, Rize)
<i>Genista tinctoria</i>	(Boyacı katırtırnağı)	Katırtırnağı, süpürge çalısı(Nevşehir-Ürgüp)
<i>Ilex colchica, Ilex aquifolium</i>	(Çoban püskülü)	Işılğan, ışığan(Kastamonu), kazmaç(Trabzon, Rize)
<i>Hedera helix</i>	(Sarmaşık)	Orman sarmaşığı, kara yaprak (Antalya)
<i>Hypericum calycinum</i>	(Binbirdelik otu, Sarı kantoron)	Kan otu, koyun kıran, mayasıl otu, yara otu, kepir otu
<i>Hippophae rhamnoides</i>	(Yabani iğde)	Kum dikenli, cışkan, cıcılık, çıcırğan (Erzincan, Erzurum)
<i>Jasminum fruticans</i>	(Sarı çiçekli yasemin)	Katır tırnağı, yabani yasemin, sarı yasemin, karaburçak (Erzincan), boruk, borumuk, süpürge boruğu (İzmir, Aydın, Muğla)
<i>Juniperus communis subsp. nana</i>	(Bodur, Cüce ardıç)	Yapışak ardıç (Çankırı, Çorum)
<i>Juniperus drupacea</i>	(Andız)	Katran ağacı, anduz, ındız
<i>Juniperus excelsa</i>	(Boylu ardıç)	Boz ardıç (Manisa, Denizli, Erzincan), çerkem (Erzincan), andız (Antalya, Antakya)
<i>Juniperus foetidissima</i>	(Kokulu-Kokar-ardıç)	Kara ardıç (Manisa, Denizli, Antalya, Erzincan), Yağ ardıcı
<i>Juniperus oxycedrus</i>	(Katran ardıcı)	Katran ağacı (Antalya, Mersin), dikenli ardıç (İzmir, Manisa, Uşak) çekişgen (Kütahya)
<i>Juniperus sabina</i>	(Sabin ardıcı)	Kara ardıç (Manisa)
<i>Laurocerasus officinalis</i>	(Taflan, karayemişi)	Laz kirazı, Laz üzümü (Trabzon, Rize) kiraz kara yemişi, fisko karayemişi, vuvul kara yemişi (Trabzon, Rize)
<i>Laurus nobilis</i>	(Akdeniz defnesi)	Tehnel, tenhel, terün (İzmir, Aydın), talim ağacı (Kastamonu-Cide), har (Adana)
<i>Lavandula stoechas</i>	(Karabaş)	Gargan, yalancı lavanta çiçeği
<i>Liquidambar orientalis</i>	(Günlük, Sıgla, Amber ağacı)	Buhur, sıgala, karagünlük (Muğla, Marmaris-Köyceğiz), zırhlı kavak, kanada kavağı (Aydın-Emirdoğan)
<i>Lonicera nummulariifolia</i>	(İran hanımeli)	Tavşan çili (Erzincan)
<i>Malus sylvestris</i>	(Yabani elma)	Acuk, acamuk, acalma, kivil (Artvin)
<i>Mespilus germanica</i>	(Adi muşmula, Döngel, Beşbiyık)	Töngel (Amasya), gelinboğan, ezgil
<i>Myrtus communis</i>	(Mersin)	Bahar çiçeği, çalı çiçağı, elduvar, murt, mort, sazak, zazak, murt çalısı (Muğla, Antalya) hombeles, hambeles (Antakya)

<i>Nerium oleander</i>	(Zakkum)	Ağu, ağı ağacı, kan ağacı, ağı çalısı, ağı çiçeği, ganeje (Muğla-Marmaris), ayıngeç (Aydın-Söke)
<i>Olea europea</i> var. <i>oleaster</i>	(Yabani zeytin, Delice)	Zivan, eres (Antalya)
<i>Paliurus spina-christi</i>	(Karaçalı)	Kakırdak, karadiken, kışla dikenini (Denizli, Trabzon), ilme dikenini (Aydın), çalı dikenini, çaltı çalısı sincan dikenini, karaçalı (Muğla)
<i>Pterocarya fraxinifolia</i>	(Dışbudak yapraklı kanatlı ceviz)	Yalankoz (Trabzon, Artvin)
<i>Picea orientalis</i>	(Doğu ladini, Kafkas ladini)	Soç (Artvin)
<i>Pistacia atlantica</i>	(Atlantik sakızı)	Çıtlık, çatlanguç çöğre (İzmir, Aydın)
<i>Pistacia eurycarpa</i>	(Menengiç)	Çeten (Tunceli)
<i>Pistacia khinjuk</i>	(Menengiç)	Battum, butum (Siirt), çeten (Tunceli)
<i>Pistacia terebinthus</i>	(Menengiç)	Çıtlık, çatlık, çatlanguç, çitlembik, (Balıkesir, İzmir, Aydın), meneş, minimeç, mineç (Muğla), sakızlak, sakızdırık (Eskişehir), sakız ağacı (Adapazarı-Geyve, Pamukova)
<i>Pistacia lentiscus</i>	(Sakız)	Sakızlık, çıtlık, sakızlak, mezdeki, menengiç (İzmir, Aydın, Antalya)
<i>Platanus orientalis</i>	(Doğu çınarı)	Buladan (Eskişehir), gavlan, kavlan (Kastamonu-Cide), dere kavağı (Mersin-Anamur), çaymığ, kavak, çeşdinar kavağı (İzmir, Aydın)
<i>Phoenix theophrasti</i>	(Datça hurması)	Yalancı hurma, deli hurma (Muğla-Datça, Fethiye)
<i>Pinus brutia</i>	(Kızılçam)	Deliçam, yol çamı, pürçam (Aydın, Muğla)
<i>Pinus pinea</i>	(Fıstık çamı)	Künar, küner (İzmir, Aydın), günar (Çanakkale)
<i>Phillyrea latifolia</i>	(Akçakesme)	Kuzu pırnalı (Aydın, Muğla), kesme (Eskişehir Mersin- Silifke)
<i>Populus alba</i>	(Ak kavak)	Akça kavak
<i>Populus tremula</i>	(Titrek kavak)	Ham kavak (Giresun), dağ kavağı (Sivas), leylek kavağı (Gümüşhane)
<i>Prunus divericata</i>	(Yabani erik)	Yunus eriği, çakal eriği, alça (Kars)
<i>Prunus spinosa</i>	(Yabani erik, Çakal eriği)	Kuş eriği, deli erik, güvem çalısı, güvem eriği, ayı eriği, domuz eriği, göğem eriği
<i>Pyracantha coccinea</i>	(Ateş dikenini)	Diken çalısı (İzmir, Aydın), çör (Muğla)
<i>Pyrus amgladaliformis</i>	(Ahlat)	Çögür, çördük, çör (Muğla), ağlat, halfat
<i>Pyrus elaeagrifolia</i>	(Ahlat)	Çakal armudu, yaban armudu, alfat, dağ armudu (Sivas)

<i>Quercus brantii</i>	(Doğu Anadolu palamut meşesi)	Kara meşe (Adıyaman, Gaziantep), lokbe meşe (Erzincan, Erzurum)
<i>Quercus coccifera</i>	(Kermes meşesi)	Pınar, akpınar, pınar, piynar, cadı pınarı pınar çalısı, pelit, kesme (Antakya), barru meşe (Adıyaman)
<i>Quercus petraea</i>	(Sapsız meşe)	Kara meşe (Kastamonu, Amasya)
<i>Quercus petraea subsp. pinnatifida</i>	(Sapsız meşe)	Kara meşe (Tunceli, Erzurum)
<i>Quercus frainetto</i>	(Macar meşesi)	Kızıl pelit (Yalova, Balıkesir, İzmir, Aydın, Amasya, Tokat)
<i>Quercus cerris</i>	(Saçlı meşe)	Pelit, kara pelit (İzmir, Manisa, Mersin), kızıl meşe (Aydın, Muğla)
<i>Quercus ilex</i>	(Pırnal meşesi)	Kara pınar, karağan (Aydın-Söke)
<i>Quercus infectoria</i>	(Mazı meşesi)	Pelit, karapelit (Amasya, Tokat), germeşe (Manisa, Aydın, Erzurum), mazık meşe (Malatya, Adıyaman)
<i>Quercus ithaburensis subsp. macrolepis</i>	(Palamut meşesi)	Büyük pelit, pelit, palut
<i>Quercus libani</i>	(Lübnan meşesi)	Kara meşe (Antalya, Adana)
<i>Rhamnus alaternus</i>	(Cehri)	Yabancı akdiken (Bolu, Trabzon, Rize)
<i>Rhamnus catharticus</i>	(Adi cehri)	Akdiken, geyikdiken, gövem eriği, mürdeşe (Muğla)
<i>Rhamnus petiolaris</i>	(Saplı cehri)	Ala cehri, boyacı diken (Kırşehir, Konya)
<i>Rhododendron ponticum</i>	(Mor çiçekli orman gülü)	Ağu, komar (Trabzon, Rize) kaful, kafil (Trabzon), kara ağ (Giresun), Zelinka (Edirne, Kırklareli)
<i>Rhododendron luteum</i>	(Sarı çiçekli orman gülü)	Sarı ağ, delibal (Trabzon, Rize, Artvin), çifin, zifin, zifina (Trabzon, Rize)
<i>Rhus coriaria</i>	(Derici sumacı)	Somak ekşi (Kahramanmaraş), somak ekşisi (Adıyaman), alben (Tunceli), tahru (Erzincan) mavru (Antalya), tadım, tutum (Artvin), debağ sumacı, tatari (Gümüşhane)
<i>Rhus cotinus-Cotinus coggyra</i>	(Boyacı sumacı)	Sarıboya, sarı yaprak, sarıcan, pamuklu sumak (Kahramanmaraş)
<i>Ros marinus officinalis</i>	(Biberiye)	Hasalban, kuşdili (Muğla), beyaz güren (Adana)
<i>Rosa canina</i>	(Yabani gül, Kuşburnu)	Gül burnu, gül elması, orman gülü (Bursa) habes, yaban gülü, diken çiçeği (Adıyaman) kuşkonmaz (Kırşehir), kılıkuşburnu (Sivas, Erzurum), köpek gülü (Edirne)
<i>Rosa pinporellifolia</i>	(Kuşburnu)	Karakuşburnu, sarıgül (Erzurum, Erzincan)
<i>Rubus</i>	(Böğürtlen)	Börtlen, bubumka (Edirne), büldürgen, diken çileği, diken dutu, fiske, fuska, gürüzüm (İzmir-Salihli), hamdakuka, karamana, karamancar, karadiken, kedi dutu, mormerik (Erzurum), yabani

		üzüm, moloş, moloşa, avat (Trabzon, Rize)
Rubus canescens	(Böğürtlen)	Kapina (Tekirdağ)
Rubus sanstus	(Böğürtlen)	Mormenik (Erzurum, Muş)
Rubus idaeus	(Ahududu)	Ağaç çileği, sultan böğürtleni, Kazdağ böğürtleni (Balıkesir), moruk, totuk (Kars)
Rubus discolor	(Ahududu)	Kuş üzümü (Çorum, Tokat)
Rubus saxatilis	(Ahududu)	Horoz gözü (Kars)
Ruscus aculeatus	(Dikenli mersin, Tavşan memesi)	Herdemtaze, boylu mürver, faredikeni (Erzurum), yabancı mersin
Sambucus nigra	(Kara mürver)	Patlanvuç, şişni (Erzincan), mismil ağacı, mindıraç, patlangıç, yalankoz
Salvia officinalis	(Adaçayı)	Ayı kulağı, diş otu, dağ çayı
Salvia trilobata	(Ada çayı)	Elma çalbası
Salix	(Söğüt)	Ban ağacı, bağ söğüdü, viyale (Tunceli)
Salix alba	(Ak söğüt)	Köy söğüdü, sarı söğüt (Erzincan)
Sarcopoterium spinosum	(Diken çalısı, Abdest bozan)	Deve dikeni, geren, çakır dikeni (İzmir, Aydın)
Solanum dulcamara	(Yabancı yasemin)	Köpek üzümü, it üzümü, tilki üzümü, sofur, yaban asması
Spartium junceum	(Katır tırnağı)	Yasemin, boruk, poruk, borumuk (Aydın, Muğla), borçak (Antalya), kuş çubuğu (Kastamonu-İnebolu)
Styrax officinalis	(Tesbih)	Ayıfındığı, tesbih, yaban ayvası, tespi, karagünlük (Aydın), çakıldak, yalancı tesbih, fındık (Aydın), zanzalak (Mersin, Adana)
Similax excelsa	(Gıcır)	Silcan, özdikeni (Trabzon, Rize), diken özü, diken ucu (Bolu), sıraca (Mersin), zimilaçi, zimilaz (Rize)
Sorbus aucuparia	(Kuş üvezi, Yabancı üvez)	Övez, mercan ağacı
Sorbus domestica	(Bahçe üvezi)	Eyvaz, ivaz (Çorum), övez
Taxus baccata	(Adi porsuk)	Kadim ağacı, püren ağacı (Bolu), gidirne (Afyon)
Tamarix tetrandra	(Ilgın)	Gezik (Erzincan, Erzurum)
Tilia	(İhlamur)	Sügnük, fılambur, ihrambul (Trabzon, Rize)
Ulmus campestris	(Ova karaağacı)	Yüvez ağacı (Adıyaman)
Vaccinium	(Ayı üzümü)	Avcı üzümü (Adapazarı), ligarba, orman ligarbası, lifor, orman liforu, libade (Trabzon, Rize), çay üzümü (Adapazarı, Bolu,

arctostaphylos		Trabzon, Rize), peygamber üzümü(Kocaeli)
Vaccinium myrtillus	(Mersin yapraklı ayı üzümü)	Çoban üzümü, mavi meyveli ayı üzümü, yaban mersini, kuş üzümü (Bursa), çay üzümü (Adapazarı, Bolu, Trabzon, Rize), çalı çiçeği (Giresun), yayla liforu, yayla likarbası, yer likarbası, yer liforu (Trabzon)
Viburnum opulus	(Adi kartopu)	Dağdığan ağacı, gilaburnu, kokar ağaç, gildar (Tunceli)
Viburnum tinus	(Defne yapraklı kartopu)	Fil burnu, ak asma, şebeke, kanşeker (Aydın-Kuşadası, Davutlar)
Viburnum lantana	(Tüylü kartopu)	Germeşe, germeşuk (Tokat), germişek, özü büyük (Sivas), gernoşa, kokar ağaç
Vitex agnus-castus	(Hayıt)	Hayt, ayıd (Manisa, Aydın), Beşparmak, acı hayıt (Antalya)
Zelkova carpinifolia	(Gürgen yapraklı zelkova)	Akağaç (Bitlis, Bingöl)
Zizyphus jujuba	(Hünnap)	Ünnap, çiğde (Antakya, Adana)

IV -SONUÇ

Yukarıdaki örneklerden anlaşılacağı gibi ülkemizde, başlıca ağaç ve çalı türlerine halk tarafından verilen adlar bölge ve yörelere göre pek çok çeşitlilik göstermektedir. Bununla beraber, bu adların yer yer birbirlerine benzedikleri de görülmektedir. Türkiye'deki ağaç ve çalı türlerinin yöresel adlarının büyük çoğunluğu Türkiye bitkileri üzerinde yapılan bilimsel çalışmalarda bulunmamakta, halkta bitkilerin bilimsel yayınlarda belirtilen adlarını hemen hemen hiç bilmemektedir. Bu durum araştırmacıların zaman zaman çelişkiye düşmesine yol açmaktadır. Bu açıdan yukarıda verilen Türkiye'nin başlıca ağaç ve çalı türlerinin yöresel adlarının Türkiye bitki coğrafyası araştırmalarında, bitki ile ilgili diğer çalışmalarda ve konuya ilgi duyanlara yararlı olacağını umarız.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1]- BAYTOP, A. Bitkilerimizin yerli adları, İ.Ü. Eczacılık Fakültesi Mecmuası, 4; 55, İstanbul 1968.
- [2]- BAYTOP, A. Bitkilerimizin yerli adları II, Doğa, Türk Botanik Dergisi, 13(3): 329, İstanbul 1989.
- [3]- BAYTOP, A. Our Plants local names II, İ.Ü. Eczacılık Fakültesi Mecmuası, 25: 23, İstanbul 1989.
- [4]- BAYTOP, A. Bitkilerimizin yerli adları IV, Doğa, Türk Botanik Dergisi 15 (3): 268, 1991
- [5]- BAYTOP, T. Türkiye'de bitkilerle ile tedavi (Geçmişte ve bugün), İstanbul 1984

- [6]- BAYTOP, T. Türkçe bitki adları sözlüğü, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları No: 578, Ankara 1994
- [7]- ALPINAR, K. Amasya yöresi bitkilerinin yerli ad ve tıbbi kullanılışları, Bitki 6 (3) S. 243-249, İstanbul, 1979
- [8]- ÖZÇELİK, H. Akseki yöresinde doğal olarak yetişen bazı faydalı bitkilerin yerel adları ve kullanılışları, Doğa, Türk Botanik Dergisi 11(3): 316, İstanbul 1987
- [10]- TOPALOĞLU, M. Local plant names in Antalya, İ.Ü. Eczacılık Fakültesi Mecmuası 13:97, İstanbul 1987
- [11]- YILDIRIMLI, S. Munzur dağlarının yerel bitki adları ve bunların kullanılışları, Doğa, Bilim Dergisi, 9(3): 593-597, İstanbul, 1985
- [12]- Derleme sözlüğü, Cilt I-XII, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1963-82.
- [13]- KAYACIK, H. Türkiye çamları ve bunların yayılışları üzerinde araştırmalar, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt IV, Sayı 1,2, s.44-60 İstanbul 1954
- [14]- YALTINK, F. Yerli akçaağaç (Acer L) türleri üzerinde morfolojik ve anatomik araştırmalar, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, No:179, İstanbul.
- [15]- DÖNMEZ, Y. Trakya'nın bitki coğrafyası, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, No 51, İstanbul 1968
- [16]- ATALAY, İ. Türkiye vejetasyon coğrafyası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1994

- [17]- DAVIS, P.H, Flora of Turkey and the East Aegean islands, Vol. I-X, Edinburg 1965-88.
- [18]-DÖNMEZ, Y. Bitki coğrafyası (Temel bilgiler ve Türkçe-Latince, İngilizce-Almanca- Fransızca bitki adları), İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:3319, İstanbul 1985.
- [19]-ELİÇİN, G. Sözlük (bitki adları), İstanbul 1980.
- [20]-ERİNÇ, S. Vejetasyon coğrafyası, İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:92, İstanbul 1977.
- [21]-İNANDIK, H. Türkiye bitki coğrafyasına giriş, İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü yayınları, No:42, İstanbul 1965
- [22]-KAYACIK, H. Orman ve park ağaçlarının özel sistematigi, II. Cilt, Angiospermae (Kapalı tohumlular), İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları No:134, İstanbul 1968.
- [23]-KAYACIK, H.Orman ve Park ağaçlarının özel sistematigi, I.Cilt, Gymnospermae(Açık tohumlar), İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, No:281, İstanbul 1980.
- [24]-KAYACIK, H. Orman ve park ağaçlarının özel sistematigi II. Cilt, Angiospermae (Kapalı tohumlular), İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları No:287, İstanbul 1981.
- [25]-YALTIRIK F. Türkiye meşeleri teşhis kılavuzu, Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1984.
- [26]- YALTIRIK F. Efe, A. Dendroloji, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları No:431, İstanbul 1994.